

Translation excerpt

Шлях Джозефа Конрада

Джозеф Конрад писав про столицю Малополющі наступне: «Краків – місто, де я провів з моїм батьком останні вісімнадцять місяців його життя (насправді три місяці, – прим. Агнешки Коньор). Саме в цьому королівському та університетському місті я перестав бути дитиною, перетворився на юнака, пізнав смак дружби, захоплень, думок, праведного гніву, властивого цьому віку. Власне в цих овіяних історією мурах я почав розуміти різні речі, відчувати прихильності, накопичувати спогади й багатство вражень, з якими мусив швидко розлучитися, кидаючись у життя, позбавлене будь-яких зв'язків».

(...) Костел Святих Апостолів Петра і Павла (вул. Гродзька, 52а) Аполлон Коженювський помер 23 травня 1869 року, а через два дні в костелі Святих Апостолів Петра і Павла в Кракові відбулася заупокійна служба, яка перетворилася на патріотичну маніфестацію. З огляду на більшу свободу, яка панувала в австро-угорській частині Польщі, такого типу подія була взагалі можлива. Похоронна процесія вирушила з будинку на вулиці Посельській, попрямувала на вулицю Гродзьку, звідки через Ринок, вулиці Флоріанську й Варшавську пройшла на Раковицьке кладовище, де було поховане тіло батька Конрада. На його могилі вибито напис: «Аполлон Наленч Коженювський, жертва російського гноблення. Народився 21 лютого 1820. Помер 23 травня 1869. Людині, яка любила батьківщину, працювала заради неї і померла заради неї, – співвітчизники».

(...) В 1942 році Ян Лехонь написав вірш «На смерть Конрада», в якому нагадав про події, що стосувалися похорону батька Юзефа Коженювського, засвідчуючи також, що під час війни творчість сина була винятково популярною і потрібною.

Ян Лехонь «На смерть Конрада»

Ховали твого батька теж пишно і журно,
За ним йшли містом гідні останнім походом –
В брук били черевики мов грецькі котурни,
Вели його з неволі у вічну свободу.

Суворим, мужнім словом звертались до нього

Поляки по-простому і ледь не ридали,
Вітчизна його вкрила мов шапка військова,
Присутні розійшлися – і билися далі!

Тепер тебе вхопили вітри потойбіччя,
І той блукач безсонний, що повністю в шрамах,
Твій батько тебе рідною мовою кличе

Туди, де всім морям маяк світить той самий.

(...) «Гранд Отель» (ул. Славковська, 5/7) Так нещасливо склалося, що планований протягом багатьох років приїзд Конрада до Польщі відбувся саме 28 липня 1914 року. Тобто тоді, коли Австро-Угорщина оголосила війну Сербії, що стало початком Першої світової. Ситуація в Кракові драматично змінилася – місто визнали фортецею, почалася загальна мобілізація, перестали ходити поїзди для цивільних пасажирів, не працювали телеграфи й телефони, а преса цензурувалася, тому складно було отримати достовірну інформацію стосовно поточного стану справ. Конрад, котрий, як британський громадянин, перебував на території ворожої держави, так описував пізніше ситуацію, в яку потрапив: «Мені не під силу відтворити атмосферу тієї ночі, першої ночі після оголошення мобілізації. Магазины й брами будинків були, звичайно, зачинені, але всю ніч місто шуміло голосами; відлуння далеких криків долітали крізь відчинені вікна до нашої спальні. Серединою проїжджої частини проходили групки чоловіків, що голосно розмовляли, їх супроводжували стурбовані жінки; чоловіки усіх професій і всіх суспільних верств йшли реєструватися у фортецю...»

На кілька днів письменник з родиною оселився в «Гранд Отелі» на вулиці Славковській. В тамтешній кав'ярні збиралося патріотичне коло, яке дискутувало з приводу наявної політичної ситуації і можливості отримання Польщею незалежності. В цих розмовах брав участь також Конрад. Щоправда, мало хто усвідомлював, що ці події стануть початком загальносвітового конфлікту. Як писав сам Коженъовський: «Чотири роки тому, в перший день серпня в Кракові, в австрійській частині розділеної Польщі, ніхто не хотів вірити, що наближається війна. У відповідь на свої побоювання я чув: „Не раз ми вже переживали ці страхи“. Така недовіра була настільки розповсюдженою серед людей інтелігентних і добре обізнаних, що навіть я, який здавна звик дивитися в обличчя невідворотному, відчував, що починаю втрачати впевненість». Конрад разом з родиною переїхав до Закопаного, і перебував там два місяці. Звідти вони повернулися в Краків, де 11 годин очікували поїзд до Відня на вокзалі, перетвореному на польовий шпиталь. Тоді через Мілан і Геную вдалося їм кораблем дістатися до Англії. Не дивно, що враження Конрада від довгоочікуваної подорожі до Польщі були суперечливими.